

NIK alarmuje o słabnącym systemie podatkowym

Kategoria: Aktualności

Opublikowano: wtorek, 22, lipiec 2025 12:04

Katarzyna Sekuła

Odsłony: 784

Skuteczny system poboru podatków, zwłaszcza VAT i akcyzy, ma kluczowe znaczenie dla stanu finansów publicznych i stabilności społeczno-gospodarczej kraju. Choć planowano, że milowym krokiem w uszczelnianiu systemu będzie wprowadzenie od 1 lipca 2024 r. obowiązkowego e-fakturowania, Krajowy System e-Faktur (KSeF) wciąż nie został uruchomiony w wersji obowiązkowej – jego wdrożenie przełożono na 2026 r. Powodem są między innymi problemy z wydajnością systemu i niedostateczny nadzór ze strony Ministerstwa Finansów. Tymczasem Najwyższa Izba Kontroli wskazuje na niepokojące zjawiska: spadek liczby i skuteczności kontroli podatkowych oraz pogorszenie nadzoru nad akcyzą.

Mniej kontroli, mniejsza skuteczność

Kontrola NIK objęła okres od stycznia 2022 r. do końca czerwca 2024 r. W tym czasie liczba kontroli VAT w urzędach skarbowych spadła o ponad 30% w 2023 r. w stosunku do roku poprzedniego, a ich efektywność – liczona średnią kwotą wykrytych uszczupień – zmniejszyła się aż trzykrotnie w przypadku kontroli celno-skarbowych: z 2,4 mln zł w 2019 r. do 823 tys. zł w 2023 r. W urzędach skarbowych analogiczna kwota spadła z 367,5 tys. zł do 184,8 tys. zł. Pomimo zwiększenia liczby kontroli celno-skarbowych, skuteczność działań spadła.

NIK zauważa, że przyczyną pogorszenia może być reorganizacja kadrowa – w 2022 r. przeniesiono ¼ kontrolerów z urzędów skarbowych do urzędów celno-skarbowych. Równocześnie trwały prace legislacyjne zmierzające do ograniczenia kompetencji naczelników urzędów skarbowych w zakresie kontroli na rzecz rozbudowy czynności sprawdzających. Izba podkreśla, że zmiany te nie zostały poprzedzone rzetelną analizą wpływu na skuteczność systemu.

KSeF nie gotowy, korzyści wciąż na papierze

Obowiązkowe e-fakturowanie – jeden z filarów cyfryzacji systemu podatkowego – miałoby przynieść korzyści nie tylko fiskusowi (poprzez ograniczenie wyłudzeń i większą automatyzację kontroli), ale również przedsiębiorcom (poprzez usprawnienie obiegu dokumentów). Jednak mimo planowanego startu w połowie 2024 r., system nie jest gotowy. Zewnętrzny audyt KSeF oraz kontrola NIK wskazują na poważne opóźnienia, niewydolność technologiczną oraz brak skutecznego nadzoru nad wdrożeniem projektu. Obecnie resort finansów zapowiada, że obowiązek e-fakturowania zacznie obowiązywać dopiero od 2026 r., i to etapowo – najpierw dla dużych firm, a potem dla pozostałych podatników.

Problemy z akcyzą i niejednolite interpretacje

Kontrola wykazała też poważne nieprawidłowości w zakresie podatku akcyzowego, w tym braki w zarządzaniu zezwoleniami i zabezpieczeniami. Szczególne wątpliwości budziła sytuacja związana z płynami do e-papierosów. Choć glikol i gliceryna od 2017 r. miały podlegać akcyzie jako składniki płynu do e-papierosów, w wyniku błędnych interpretacji Ministerstwa Finansów dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej zaczął uznawać te substancje za nieakcyzowe. Dopiero w czerwcu 2024 r. resort wydał interpretację ogólną, przywracając pierwotne, prawidłowe rozumienie przepisów. NIK uznała tę opieszałość za nierzetelną i zagrożenie dla interesu fiskalnego państwa.

Zbyt mało analiz, niewykorzystane narzędzia

W ocenie Izby działania analityczne Krajowej Administracji Skarbowej były ograniczone. Nie wykorzystano np. danych z unijnego systemu Track&Trace, umożliwiającego monitorowanie obrotu

NIK alarmuje o słabnącym systemie podatkowym

Kategoria: Aktualności

Opublikowano: wtorek, 22, lipiec 2025 12:04

Katarzyna Sekuła

Odsłony: 784

wyrobami tytoniowymi, ani nie analizowano rozliczeń VAT przez samorządy, mimo sygnałów o możliwych nadużyciach. Tylko w Ministerstwie Finansów w całym okresie przeprowadzono trzy analizy dotyczące podatku akcyzowego, a 33 analizy wykonane przez centra kompetencyjne nie były w pełni monitorowane.

Wnioski i rekomendacje

W związku z ustaleniami kontroli, NIK skierowała wnioski do Ministra Finansów, Szefa KAS i dyrektorów izb administracji skarbowej. Główne rekomendacje to:

- sprawne wdrożenie obowiązkowego e-fakturowania;
- systematyczna analiza i monitorowanie skuteczności działań kontrolnych;
- wzmocnienie nadzoru nad zarządzaniem akcyzą i rozliczeniami podatkowymi;
- zintensyfikowanie działań analitycznych oraz wykorzystanie dostępnych narzędzi cyfrowych.

Pełen raport dostępny w załączniku.

Źródło: NIK